

AZ ÁLTALÁNOS SZERZŐDÉSI FELTÉTELEK ÉS A TISZTESSÉGTELEN SZERZŐDÉSI KIKÖTÉSEK SZABÁLYOZÁSA A MAGYAR POLGÁRI JOGBAN

FAZEKAS Judit*

1. Bevezetés

Lábady Tamás professzor tudományos munkásságát áthatja a magánjog új jelenségeinek vizsgálata. Már az 1970-es években is több tanulmányában foglalkozott a kötelelem relatív szerkezetének áttörésével,¹ a termékfelelősséggel² és a fogyasztóvédelem magánjogi rendszerével.³ Kezdő egyetemi oktatóként a fogyasztóvédelem kutatása során ismertem meg számos tanulmányát, amelyek számomra a tudományos igényesség és a dogmatikai következetesség terén modelként szolgáltak. Tudományos érdeklődésünk kereszteződése folytán abban a megtiszteltetésben volt részem, hogy 1995-ben Lábady Tamás és Kemenes Béla voltak a fogyasztóvédelem polgári jogi eszközeiről írt kandidátusi disszertációm opponensei. 1998 és 2010 között a Pázmány Péter Jog- és Államtudományi Kar Kereskedelmi Jogi Tanszékének vezetőjeként, majd oktatójaként lehetőségem volt kollégaként is együtt dolgozni Lábady Tamással, amely alkalmat adott arra, hogy megismerjem sokoldalú jogi és irodalmi műveltségét, humanista szemléletmódját.

Ez a tanulmány a kötelmi jognak és a fogyasztóvédelemnek egy olyan olyan területét vizsgálja, amely az utóbbi évtizedben jelentős változáson ment keresz-

* Dékán, tanszékvezető egyetemi tanár, Széchenyi István Egyetem, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar (Győr).

¹ LÁBADY Tamás: A kötelelem zárt struktúrájának felbomlása a termékfelelősség jogában. *Jogtudományi Közöny*, 1974/12. 700–707.

² Ld. LÁBADY Tamás: Termékfelelősség és termék-felelősségbiztosítás. *Biztosítási Szemle*, 1975/8–9. 315–335.; Uő: A hibás teljesítés és a termékfelelősség összefüggéséről. *Jogtudományi Közöny*, 1976/12. 692–700.

³ LÁBADY Tamás: A fogyasztóvédelmi rendszerről és a fogyasztók érdekeinek polgári jogi védelméről. *Magyar Jog*, 1976/4. 875–886.

túl. A tanulmány célja, hogy bemutassa a tisztességtelen kikötésekre vonatkozó polgári jogi szabályozás alakulását az 1977-es Ptk. Novellától a 2013-ban elfogadott új Polgári Törvénykönyvig.

Az általános szerződési feltételek alkalmazása a XX. században a tömegszerződések kötésének általánossá vált módszere lett. A gazdálkodó szervek, vállalkozók, pénzintézetek, szolgáltatók, biztosítók a szerződéskötés egyszerűsítése érdekében kidolgozzák az azonos ügyletekre vonatkozó szerződési feltételeiket, és az ügyfelekkel kötött konkrét blankettaszerződésben már csak utalnak arra, hogy egyebekben a felek közötti viszonyra a szerződés részét képező általános szerződési feltétel rendelkezései az irányadók. Ilyen szerződéskötési gyakorlattal találkozunk nap mint nap a szolgáltatások körében, például banki ügyleteink során, a biztosítási szerződések megkötésénél csakúgy, mint a fuvarozás vagy utazási szerződések megkötésekor. Mivel a másik félnek – fogyasztónak – általában kevés idő áll rendelkezésére ahhoz, hogy ezeket a többoldalas feltételeket alaposan tanulmányozza, fontos, hogy jogi garanciákkal teremtsen meg a jogalkotó a felek közötti egyensúlyt.

Az általános szerződési feltételek⁴ készítői, alkalmazói, de gyakran ÁSZF alkalmazása nélkül is az egyedi szerződési feltételeket megfogalmazó gazdálkodó szervezet a másik fél számára hátrányos, tisztességtelen szerződési kikötéseket foglal a szerződésbe, és gazdasági fölényénél fogva azok elfogadására „kényszeríti” a gyengébb felet. A modern magánjogi rendszerek szinte mindegyikében kialakult a tisztességtelen szerződési kikötésekkel szembeni fellépés lehetősége.

2. Az indokolatlan egyoldalú előnyöket tartalmazó általános szerződési feltétel elleni fellépés szabályai az 1977-es Ptk. Novellában

Az általános szerződési feltételekre és az indokolatlanul egyoldalú előnyt biztosító általános szerződési feltétel felhasználásával kötött szerződések megtámadhatóságára vonatkozó rendelkezéseket az 1977. évi IV. törvény 209. §-a iktatta a Ptk. rendelkezései közé. Az akkori szabályozás mindössze egy szakaszból álló generálklauzula formáját öltötte. Az Európában az elsők között, német mintára⁵ bevezetett jogintézmény bíróság előtti megtámadást tett lehetővé a jogi személy által a szerződéskötéskor használt olyan egyoldalúan megha-

⁴ A továbbiakban: ÁSZF.

⁵ A német jog az 1976. december 9-én elfogadott *Geschäftsbindingungen Gesetz* (AGBG) törvénnyel az általános szerződési feltételek széleskörű bírósági kontrollját vezette be.

tározott általános szerződési feltételek esetében, amelyek indokolatlan egyoldalú előnyt jelentettek a jogi személy számára.

A megtámadásra két lehetőséget biztosított a törvény. Egyrészről lehetővé tette az ún. egyedi megtámadást, vagyis az ilyen feltétellel megkötött szerződésnek a sérelmet szenvedő fél által történő megtámadását. Másrészről pedig bevezette az ún. *actio popularis*, amelynek esetében a sérelmes kikötés megtámadására külön jogszabályban meghatározott állami vagy társadalmi szervek voltak jogosultak.

A közérdekű keresettel történő megtámadás alapossága esetén a bíróság sérelmes kikötés érvénytelenségét *erga omnes* hatállyal állapíthatta meg, kivéve azokat a szerződéseket, amelyeket a megtámadásig már teljesítettek.

3. A tisztességtelen kikötések elleni fellépés a hatályos Polgári Törvénykönyvben

A fentiekben bemutatott 1977-es szabályozás napjainkig két ízben esett át jelentős módosításon. Első alkalommal 1997-ben,⁶ másodszor pedig 2006-ban.⁷ Mindkét módosítás jogharmonizációs céllal történt: az 1997. évi CXLIX. törvény valamint a hozzá kapcsolódó 18/1999. (II. 5.) Korm. rendelet célja a fogyasztói szerződések tisztességtelen szerződési feltételeire vonatkozó 1993-ban elfogadott 93/13/EGK tanácsi irányelv⁸ átültetése volt.

Az irányelv transzpozíciója a magyar szerződési jogban egy paradigma-váltást idézett elő azzal, hogy az első lépés volt a szerződési jog új modelljének megteremtésében, nevezetesen abban, hogy a tradicionális szerződési jog alapját képező szerződési szabadság elve mellett a szerződési igazságosság (*contractual justice*)⁹ is szerephez jutott, illetőleg ennek eredményeképpen a fogyasztói szerződésekre vonatkozó eltérő szabályok megjelenítődtek a Ptk. szabályrendszerében is.

A közösségi irányelv átültetése szükségessé tette a ‘fogyasztói szerződés’ definícióját, ami azért volt elméleti szempontból jelentős, mert ekkor jelent meg először a magyar Ptk.-ban önálló kategóriaként a fogyasztói szerződés.¹⁰ A Ptk.

⁶ 1997. évi CXLIX. törvény a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvény módosításáról.

⁷ 2006. évi III. törvény a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény, valamint az egyes törvények fogyasztóvédelemmel összefüggő jogharmonizációs célú módosításáról. Hatályos: 2006. március 1-jétől.

⁸ A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv.

⁹ Lásd H. KÖTZ – A. FLESSNER: *European Contract Law*. Oxford, Clarendon Press, 1998. 11–13.

¹⁰ 1997-es módosításban a jogalkotó még megpróbálta elkerülni a definíciót azzal, hogy a fo-

685. § (e) pontja értelmében „Fogyasztói szerződés: az a szerződés, amely a fogyasztó és olyan személy között jön létre, aki (amely) a szerződést gazdasági vagy szakmai tevékenysége körében köti.”

A Ptk. módosítása jelentős változásokat eredményezett az általános szerződési feltételek, illetőleg a tisztességtelen szerződési feltételek megtámadására vonatkozó szabályok körében. A módosítás célja az általános szerződési feltételek szabályainak modernizálása, illetőleg a közösségi joggal való összhang megteremtése volt, tekintettel arra, hogy az indokolatlan egyoldalú előnyt tartalmazó általános szerződési feltételek megtámadhatóságát szabályozó – 1977-ben beiktatott – rendelkezések lényegesen különböztek a 93/13/EGK tanácsi irányelvtől.

A 1997-es módosítás meghatározta a fogyasztó fogalmát, definiálta az ÁSZF fogalmát, továbbá rendelkezett arról is, hogy hogyan válik az ÁSZF a szerződés részévé. Bevezette a tájékoztatási kötelezettségre vonatkozó speciális előírásokat, rendezte az ÁSZF és az egyedileg megtárgyalt szerződési feltétel viszonyát. Új alapokra helyezte a tisztességtelen szerződési feltételek megtámadását, továbbá a fogyasztói szerződések tisztességtelen feltételeire sajátos megtámadási feltételeket állapított meg a módosítás.

Az 1997-es módosítás ugyanakkor továbbra is egységes jogi rezsimet alkalmazott gazdálkodó szervezet és a fogyasztó közötti szerződésekben (B2C¹¹) és a gazdálkodó szervezetek közötti szerződésekben (B2B¹²) alkalmazott tisztességtelen kikötések megtámadására vonatkozóan. Maga a jogalkotó is utalt arra a miniszteri indokolásban, hogy a szabályozás egységességének fenntartása tudatos jogalkotói munka eredménye, és a gazdálkodó szervezetek üzleti kapcsolatainak általános szerződési feltételek alkalmazását magában foglaló gyakorlatára tekintettel a közösségi szabályozás által le nem fedett területekre is indokoltnak ítélte az irányelvi rendelkezések kiterjesztő átültetését. Ugyanakkor a miniszteri indokolás azt is megállapítja, hogy „a tisztességtelen szerződési feltétel fogalmára vonatkozó szabályozás egységessége nem jelenti azt, hogy a bíróságok ne alkalmazhatnának differenciált megközelítést a tekintetben, hogy milyen típusú (fogyasztói vagy kereskedői) szerződésekről van szó.”

A hazai jogirodalom számos esetben rámutatott arra, hogy a 13-as irányelv 1997-es átültetése nem tartozott a legsikerültebb transzpozíciók körébe.¹³

gyasztói szerződés helyett a „gazdálkodó szerv és fogyasztó közötti szerződés” meghatározást használta, de a 2002. évi XXXVI. törvényben kapitulációra kényszerült és a Ptk. 685. §-át egy (e) ponttal kiegészítve definiálta a fogyasztói szerződést.

¹¹ Business to Consumer.

¹² Business to Business.

¹³ Kritikai elemzésekről lásd: VÉKÁS Lajos: *Az új Polgári Törvénykönyv elméleti előkérdései*. Budapest, HVG–Orac, 2001.; VÉKÁS Lajos: *Európai közösségi jogi elemek a magyar magán- és kereskedelmi jogban*. Budapest, KJK–Kerszöv, 2001.; VÉKÁS Lajos: A Ptk. 209. §-nak megmérettetése az Európai Közösség Bírósága előtt. *Európai Jog*, 2004/11.; KOVÁCS László: A pol-

Ekkor került a jogalkotó leginkább azzal a dilemmával szembe, hogy hogyan lehet szerves módon átültetni egy közösségi jogi aktust a tradicionális jogági keretekbe. A tradícióknak történő megfelelés igényéből a magyar szabályozás két sajátossága következett. Egyrészt – mint azt az előző bekezdésben elemeztük – az, hogy a szabályozás hatálya nemcsak a fogyasztói szerződésekre terjedt ki, hanem alanyi korlátozás nélkül minden olyan szerződésre, amelyet általános szerződési feltétel alkalmazásával kötöttek, és az tisztességtelen kikötést tartalmazott.

A másik sajátosság a tisztességtelen kikötés jogkövetkezménye tekintetében volt, a jogalkotó ugyanis a tisztességtelen kikötés jogkövetkezményeként megtámadási jogot engedett a szerződéskötő fél, illetőleg a közérdekű kereset indítására feljogosított szervek számára. A 13-as irányelv átültetése során a jogalkotó tehát – figyelmen kívül hagyva az irányelv 6. cikkében meghatározott követelményeket¹⁴ –, meghagyta az általános szerződési feltételek tekintetében a magyar polgári jogi szabályozásban 1978 óta alkalmazott megtámadási jogot.¹⁵ A fogyasztói szerződések esetében – többletjogként – akkor is lehetővé tette a megtámadást,¹⁶ ha azt nem általános szerződési feltételben, hanem ún. egyedi szerződésben kötötték ki.

A törvény felhatalmazást adott arra, hogy a fogyasztói szerződések tisztességtelennek minősülő feltételeit kormányrendelet határozza meg. Az erről szóló 18/1999. (II. 5.) Korm. rendelet a tisztességtelen feltételeket kategorizálva, külön rezsime alá vonta a feltétlenül tisztességtelen, más néven tilos kikötéseket, valamint a vélelmezetten tisztességtelen kikötéseket. A tilos kikötések esetében nem engedte meg az ellenbizonyítást, míg a vélelmezetten tisztességtelen kikötések vonatkozásában érvényesült a megdönthetőség elve. Mind a tilos kikötések, mind a vélelmezetten tisztességtelen kikötések esetében fenntartotta a megtámadás követelményét.

Bár a tisztességtelen szerződési feltételek megtámadására irányuló keresetek száma nem volt számottevő, mégis egy bírósági ügy indította a jogalkotót az 1997-es transzpozíció finomítására, a jogharmonizációs hiányosságok pótlására. A Szombathelyi Városi Bíróságon indult Ynos Kft. felperes és V. J. alperes közötti ügyben merült fel az a kérdés, hogy vajon a tisztességtelen szerződési kikötések megtámadására vonatkozó szabályok megfelelnek-e az irány-

gári jogi szabályok harmonizálásának buktatói. *Magyar Jog*, 2005/7. 425–434.; FAZEKAS Judit: *Fogyasztóvédelmi jog*. Miskolc, Novotni, 2003. 141–150.

¹⁴ A 6. cikk (1) bekezdése értelmében a „tagállamok előírják, hogy a fogyasztóval kötött szerződésekben [...] alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve”.

¹⁵ Ptk. 209. § (1)–(2) bek.

¹⁶ Ptk. 209/A. §.

elvben foglalt követelményeknek. A Szombathelyi Városi Bíróság 2004. június 10-én hozott végzésével előzetes döntéshozatali kérelemmel fordult az Európai Bírósághoz, és kérte az irányelv 6. cikk (1) bekezdésének értelmezését. Bár az Európai Bíróság elfogadta a Magyar Államnak azt az érvelését, hogy 2002-ben a jogvita keletkezésekor Magyarország nem volt még tagja az Európai Uniónak, ezért a Bíróság nem rendelkezik hatáskörrel a feltett kérdések megválaszolására,¹⁷ de nyilvánvalóvá vált a hatályos szabályok pontosításának szükségessége.¹⁸

Ennek és az időközben született más fogyasztóvédelmi tárgyú Európai Bírósági ítéletekből¹⁹ következő jogharmonizációs igénynek tett eleget a 2006. évi III. számú törvény, amely a jelenleg hatályos jogi keretet kialakította. A továbbiakban a hatályos szabályok legfontosabb elemeit vesszük górcső alá.

3.1. Az ÁSZF fogalma, szerződésbe foglalása

A Ptk.-módosítás folytán kiegészült az ÁSZF fogalma, megteremtve az összhangot az UNIDROIT alapelvekkel és az Európai Szerződési Jog Alapelveivel.²⁰ *A Ptk. 205/A. § (1) bekezdése alapján általános szerződési feltételnek minősül az a szerződési feltétel, amelyet az egyik fél több szerződés megkötése céljából egyoldalúan, a másik fél közreműködése nélkül előre meghatároz, és amelyet a felek egyedileg nem tárgyaltak meg.* Az ÁSZF-et használó felet terheli annak bizonyítása, hogy a szerződési feltételt a felek egyedileg megtárgyalták.

Tekintve, hogy az új szabályok a fogyasztói ügyletek esetében a tisztességtelenség vizsgálatát a nem egyedileg kialakított szerződéses kikötésekre korlátozzák, szükségessé válik ezen ügyletek tekintetében a bizonyítási teherről való külön rendelkezés. Ezért mondja ki törvény, hogy a fenti szabályt kell alkalmazni abban az esetben is, ha a felek között vitás, hogy a fogyasztói szerződésben a fogyasztóval szerződő fél által egyoldalúan, előre meghatározott szerződési feltételt a felek egyedileg megtárgyalták-e.

Az ÁSZF-nek minősítés szempontjából közömbös a szerződési feltételek terjedelme, formája, rögzítésének módja, és az a körülmény, hogy a feltételek a szerződési okiratba szerkesztve vagy attól elválasztva jelennek meg.

¹⁷ Lásd az Európai Bíróság C-302/04. számú, Ynos ügyben hozott ítéletét.

¹⁸ Lásd SZABÓ Péter: Az Ynos Kft. ügyben hozott luxemburgi bírósági ítélet előzményei és utóélete – az előterjesztő bíró szemével. *Európai Jog*, 2006/9.

¹⁹ Különösen C-240/98. sz. Océano Grupo Editorial kontra Rocio Murciano Quiñtero és csatolt ügyek, C-144/99. sz. EK Bizottság kontra Holland Királyság ügy, 372/99.sz. EK Bizottság kontra Olaszország ügy.

²⁰ Európai Szerződési Jog Alapelvei [2:209. cikk (3) bek.] és az UNIDROIT Alapelvek (2.1.19. cikk).

A Ptk. rendelkezése szerint az ÁSZF a szerződés részévé csak abban az esetben válik, ha alkalmazója lehetővé tette, hogy a másik fél annak tartalmát megismerje, és ha azt a másik fél kifejezetten vagy ráutaló magatartással elfogadta.

Külön hangsúlyt helyez a szabályozás a tájékoztatási kötelezettségre abban az esetben, ha az alkalmazó az ÁSZF-ben eltér a szokásos kereskedelmi gyakorlattól, a diszpozitív jogszabályi rendelkezésektől, vagy a felek között korábban alkalmazott szerződési kikötéstől. Az ilyen feltétel csak akkor válik a szerződés részévé, ha azt a másik fél a figyelemfelhívó tájékoztatást követően kifejezetten elfogadta.²¹

Erőteljes védelmet állapít meg a törvény a fogyasztói szerződésekre, kimondva, hogy ha a fogyasztóval szerződő fél és a fogyasztó közötti szerződés tartalma a felek akaratán alapuló értelmezéssel sem állapítható meg egyértelműen, akkor mindig a fogyasztó számára kedvezőbb értelmezést kell elfogadni.

Az *in dubio contra preferentem* elvet alkalmazni kell arra az esetre is, amikor az általános szerződési feltétel tartalma kétséges. Az Európai Bíróság gyakorlatával összhangban azonban kizárt az elv preventív célú alkalmazása.

3.2. A tisztességtelen szerződési feltételek

Mint említettük, az ÁSZF alkalmazásának egyik legnagyobb veszélye, hogy az azt alkalmazó fél kihasználja helyzeti előnyét és tisztességtelen, egyenlőtlen feltételeket kényszerít a másik félre. A Ptk. hatályos szabályai – átvéve a 13-as irányelv rendelkezéseit –, egyértelműen meghatározzák a tisztességtelen feltétel kritériumait. *A 209. § szerint akkor tisztességtelen az ÁSZF, illetőleg fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel, ha a felek szerződésből eredő jogosultságait és kötelezettségeit a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul, a szerződési feltétel támasztójával szerződést kötő fél hátrányára állapítja meg.*²²

²¹ EBH 2003. 875. Az üzletszabályzatnak a választottbírói kikötést tartalmazó rendelkezése a szokásostól eltérő rendelkezés. Ezért ez a kikötés csak akkor válik a szerződés részévé, ha erről a szerződés megkötése előtt a másik szerződő felet tájékoztatják, és a másik szerződő fél a választottbírói kikötést az üzletszabályzatra mint ilyen kikötést tartalmazó okiratra utalással elfogadja,

²² EBH 2005. 1333. II. Tisztességtelen az az általános szerződési feltétel, mely szerint a jutalék akkor is megilleti a megbízottat, ha az ingatlant nem a megbízott által közvetített vevő vásárolja meg.

BH 2006. 19. II. *Tisztességtelen az az általános szerződési feltétel, mely szerint a jutalék akkor is megilleti a megbízottat, ha az ingatlant nem a megbízott által közvetített vevő vásárolja meg.*

BDT 2005. 1276. I. A Szegedi Ítéletábra megállapítja, hogy az ECHO-Csoport Nyugati Ingatlanforgalmazó Kft. által alkalmazott Megbízási szerződés általános szerződési feltét-

A tisztességtelenségi „teszt” során a szerződéskötéskor fennálló minden olyan körülményt vizsgálni kell, amely releváns volt a szerződés megkötése szempontjából. Ugyancsak meg kell vizsgálni a szolgáltatás természetét, az érintett feltétel más szerződési kikötésekkel, más szerződésekkel való kapcsolatát. Egyoldalúnak és indokolatlanul hátrányosnak kell tekinteni a feltételt különösen akkor, ha az a szerződésre irányadó rendelkezéstől lényegesen eltér, vagy összeegyeztethetetlen a szerződés tárgyával, illetőleg rendeltetésével. Nem tekinthető viszont tisztességtelennek az a feltétel, melyet jogszabály állapít meg, vagy jogszabály előírásainak megfelel. Ugyancsak nem minősülhet tisztességtelennek a főszolgáltatást megállapító, illetve a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás arányát meghatározó szerződési kikötés.

A Ptk. úgy rendelkezik, hogy külön jogszabály meghatározhatja azokat a feltételeket, amelyek a fogyasztói szerződésben tisztességtelennek minősülnek, vagy ellenkező bizonyításig tisztességtelennek tekintendők.

A fogyasztóval kötött szerződésben tisztességtelennek minősülő feltételekről szóló 18/1999. (II. 5.) Korm. rendelet lényegében a 93/13/EK irányelv mellék-

eleinek 6. pontjában az alábbi kikötések – a kikötés alkalmazójával szerződő valamennyi félre kiterjedő hatállyal – érvénytelenek: a) Az 5. pontban írt díjazás a megbízási szerződés hatálya alatt abban az esetben is jár a megbízott részére, ha a vevőt nem a megbízott közvetítette; c) amennyiben a szerződés a megbízó általi felmondás folytán szűnik meg, és nem alkalmazható a 6/b) rendelkezése, a megbízó a 4. pontban írt limitár 1%-át, mint átalányköltséget, köteles megfizetni a megbízott részére.

BDT 2005. 1257. I. A bíróság megállapítja, hogy az Allianz Hungária által alkalmazott 252-es casco biztosítás általános feltételei I/A/5. e) pontjának azon rendelkezése, hogy a casco biztosítás nem terjed ki arra az esetre, ha a (gép)jármű forgalmi engedélye a lopáskor a járműben volt, valamennyi, alperessel szerződő félre kiterjedő hatállyal érvénytelen.

BDT 2002. 605. A kulcsnyilatkozatnak azon mondata, hogy „Amennyiben a bejelentés tartalma nem felel meg a valóságnak, illetve az itt vállalt kötelezettségeimet megszegem, úgy lopáskár bekövetkezése esetén a biztosítási védelem nem áll fenn”, a Providencia Rt. részére indokolatlan egyoldalú előnyt biztosít, mivel a közlési kötelezettség megsértése lopáskár esetén feltétel nélkül a biztosító mentesüléséhez vezetne.

BDT 2002. 604. A Pannonlízíng Rt. által a HUF alapon kamatozó pénzügyi lízingszerződésekhez használt általános szerződési feltételek IV. fejezetének 2. c) pontjának utolsó mondata, mely szerint a lízingbeadó az engedély megadását jogosult további feltételekhez kötni, vagy további indokolás nélkül megtagadni, és a IV. 8. pontja, mely úgy rendelkezik, hogy a lízingszerződés megszűnésével megkötött biztosítás is automatikusan megszűnik, 1999. december első napjától kezdődően érvénytelen. A szerződés IV. 6. a) pontjának 2. mondata, mely szerint „ebben az esetben a kártérítés teljes összegének biztosító általi megfizetése napján felek a lízingszerződést megszüntetik, mely időpontig a lízingbevevő fizetési kötelezettsége fennáll”, érvénytelen. Az érvénytelenség hatálya a Pannonlízíng Rt.-vel szerződő valamennyi szerződő félre kiterjed, az érvénytelenség megállapítása nem érinti azokat a szerződéseket, amelyeket 2000. április 20. napjáig már teljesítettek.

BDT 2001. 521. Az általános szerződési feltételekben (blankettaszerződésben) szereplő indokolatlan egyoldalú előny (tisztességtelen szerződési kikötés) nem semmis, hanem a Ptk. rendelkezései szerint megtagadható.

letének transzpozíciójaként a „fekete” és „szürke” listában felsorolt feltétlenül tisztességtelen, és a vélelmezetten „unfair” szerződési kikötéseket vette alapul.

A rendelet 1. §-a példálózó felsorolást ad a fogyasztó és a fogyasztóval szerződő fél közötti szerződésben *tisztességtelennek minősülő kikötésekről*, 2. §-a pedig *a vélelmezetten tisztességtelen feltételeket sorolja fel. Ez utóbbiakat ellenkező bizonyításig tisztességtelennek kell tekinteni.* Külön is értelmezte a Kúria a fogyasztói kölcsönszerződésekben a pénzügyi intézmény (bank) által alkalmazott ÁSZF-ben kikötött egyoldalú szerződésmódosítás tisztességtelenségét.²³ A PK vélemény megerősíti, hogy a bankok üzletszabályzatában kikötött minden olyan egyoldalú szerződésmódosítási jog semmis, amely a törvényi felhatalmazás kereteit túllépi. A bíróságnak hivatalból kell vizsgálnia, hogy az általános szerződési feltételek között szereplő egyoldalú szerződésmódosítási kikötés sérti-e a jogszabályi rendelkezéseket. A választottbíróági kikötések tisztességtelenségének kérdésében 2013. október 15-én jogegységi döntést fogadott el a Kúria.²⁴ A 3/2013. PJE jogegységi határozat kimondja, *hogy a fogyasztói szerződésben az általános szerződési feltételen, vagy egyedileg meg nem tárgyalta feltételen alapuló választottbíróági kikötés tisztességtelen. A bíróság e kikötés tisztességtelenségét hivatalból köteles észlelni, de annak semmisségét csak akkor állapíthatja meg, ha a fogyasztó – a bíróság felhívására – arra hivatkozik.* A döntés értelmében az olyan választottbíróági kikötést kell tisztességtelennek tekinteni, amely általános szerződési feltételen vagy egyedileg meg nem tárgyalta kikötésen alapul. Mindebből következően fogyasztói szerződésben választottbíróági eljárást érvényesen csak egyedi megtárgyalás alapján, konszenzussal lehet kikötni. A jogegységi döntés miatt ugyanakkor nem kell a 2013-ban elfogadott új Polgári Törvénykönyvet módosítani, mivel a Kódex kötelmi 6:104. § (1) bek. i) pontja már ezt az értelmezést követi, kimondva, hogy a fogyasztó és a vállalkozás közötti szerződésben tisztességtelen az olyan kikötés, amely „kizárja vagy korlátozza a fogyasztó peres vagy más jogi úton történő igényérvényesítési lehetőségeit, különösen, ha – anélkül, hogy ezt jogszabály előírná – kizárólag választottbíróági útra kényszeríti a fogyasztót. Az új Ptk. rendelkezéseit, a 2014. március 15-e után kötött szerződésekre kell alkalmazni, de a jogegységi döntés ezt megelőzően is kötelezi a bíróságokat, így a már megkötött fogyasztói szerződésekre és jövőben megkötendőkre vonatkozó jogvitákban is alkalmazni fogják a bíróságok. A jogegységi döntés indoklása kifejti, hogy a bírói út hiányát a bíróság hivatalból veszi figyelembe, melynek vizsgálata során észlelnie kell a peres felek jogvitájára irányadó esetleges

²³ 2/2012. PK. Vélemény a a fogyasztói kölcsönszerződésekben a pénzügyi intézmény által alkalmazott általános szerződési feltételekben szereplő egyoldalú szerződésmódosítási jog tisztességtelenségéről.

²⁴ Kúria 3/2013. PJE.

választottbíróági kikötést is. A bíróságnak tájékoztatni kell a fogyasztót a szerződési feltétel tisztességtelenségéről, és felhívni őt, hogy kíván-e arra hivatkozni. Amennyiben a fogyasztó a határidőn belül nem nyilatkozik, vagy a tisztességtelenségre nem kíván hivatkozni, a bíróságnak a keresetlevelet idézés kibocsátása nélkül el kell utasítania vagy a pert meg kell szüntetnie. Amennyiben a fogyasztó a választottbíróági kikötés tisztességtelenségére hivatkozik, a bíróságnak a kereseti kérelmet érdemben kell tárgyalnia.

3.3. *A tisztességtelen feltételek alkalmazásának jogkövetkezményei*

A 2006-os Ptk. módosítás eredményeként a fogyasztói szerződésekben az egyedileg meg nem tárgyalt tisztességtelen kikötések *jogkövetkezménye a relatív semmisség lett* a korábbi megtámadhatóság helyett. A rendelkezések 2006. március 1-jén léptek hatályba, vagyis ezeket az ezt követően kötött szerződésekre kell alkalmazni.

A Ptk. 209/A. § (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a fogyasztói szerződésben az ÁSZF-ként a szerződés részévé váló, valamint az egyoldalúan előre meghatározott és egyedileg meg nem tárgyalt tisztességtelen kikötés semmis. A semmisségre csak a fogyasztó érdekében lehet hivatkozni.

Ugyanakkor a *nem fogyasztói szerződések esetében* a tisztességtelen kikötés továbbra is *megtámadással* orvosolható, tehát a sérelmes szerződési feltétel csak akkor lesz érvénytelen, ha azt az arra jogosult a bíróság előtt megfelelő határidőben megtámadja. A megtámadhatóságot a 2006-tól hatályos szabályok annyiban szűkítik, hogy ebben a körben megszüntette a jogalkotó az ún. közérdekű keresetet, vagyis a tisztességtelen kikötést csak a sérelmet szenvedő fél támadhatja meg. Egyedül tehát az ún. egyedi megtámadási jog maradt fenn, amely mindig a konkrét egyedi szerződéshez kapcsolódik.

A Ptk.-módosítás több ponton átalakította a *közérdekű keresetindítás (actio popularis)* rendjét. A Ptk. új 209/B. §-a alapján a közérdekű kereset az érvénytelenség megállapítására irányulhat, és főszabályként (ha a törvény másként nem rendelkezik)²⁵ *csak a fogyasztói szerződésekre* korlátozódik. Hatálya kiterjed a kikötés alkalmazójával szerződő valamennyi félre. A közérdekű keresetindításra feljogosított szervek kérhetik mind a *már alkalmazásban lévő (konkrét közérdekű kereset)*, mind pedig *preventív jelleggel (preventív közérdekű kereset)* a már nyilvánosságra hozott, még nem alkalmazott általános szerződési feltétel

²⁵ A Ptk. 301/A. § (4) és (5) bekezdése kimondja, hogy a késedelmi kamat mértékét vagy esedékességét a törvénytől eltérően, jóhiszeműség és tisztesség követelményeinek megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul a jogosult hátrányára megállapító szerződési kikötést a jogosult, valamint az ilyen általános szerződési feltételt tartalmazó feltételt külön jogszabályban meghatározott szervezet is megtámadhatja.

tisztességtelenségének megállapítását. A bíróság ez utóbbi esetben a tisztességtelen szerződési feltételt a jövőre nézve, az alkalmazás esetére nyilvánítja a kikötés nyilvánosságra hozójával szerződők tekintetében *erga omnes* érvénytelenné, és eltiltja az általános szerződési feltétel nyilvánosságra hozóját a tisztességtelen feltétel alkalmazásától. Ugyancsak a szabályozás újdonsága, hogy a *preventív célú közérdekű kereset* az ellen is megindítható, aki a tisztességtelen szerződési feltétel alkalmazását nyilvánosan ajánlja. A közérdekű kereset preventív funkciójának kiterjesztését az irányelv 7. cikk (2) és (3) bekezdésének értelmezése kapcsán született Európai Bírósági döntések tették szükségessé, nevezetesen az Océano Grupo Editorial²⁶ és az Európai Közösségek Bizottsága kontra Olaszország²⁷ ügyekben adott értelmezések. Az Océano Grupo Editorial ügyben az Európai Bíróság kiemelte, hogy az irányelv 7. cikkében körülírt közérdekű kereset olyan preventív jellegű jogorvoslati eszköz, amely lehetővé teszi a szerződési feltételek absztrakt kontrollját, és lehetőséget nyújt a tisztességtelen szerződési feltételek alkalmazásától való eltiltásra. Ebből következik, hogy a közérdekű kereset lehetőségét a már nyilvánosságra hozott, illetőleg a kereskedők vagy szakmai szervezetek által ajánlott tisztességtelen feltétel tekintetében is biztosítani kell akkor is, ha a feltétel még nem került alkalmazásra konkrét szerződésben.

A közérdekű kereset indítására a Ptké II. 5. §-ában felsorolt szervek jogosultak, így az ügyész, a miniszter, az országos hatáskörű szerv, továbbá központi hivatal vezetője, a jegyző és a főjegyző, a gazdasági, szakmai kamara, érdekképviselői szervezet, fogyasztói érdekek képviselőjét ellátó társadalmi szervezet,²⁸ valamint az Európai Gazdasági Térség bármely tagállamának joga alapján létrejött azon minősített szervezet – az általa védett fogyasztói érdekek vé-

²⁶ Oceano Grupo Editorial SA kontra Rocio Murciano Quintero C-240/98. számú ügy és csatolt ügyek.

²⁷ C-372/99. számú, Európai Közösségek Bizottsága kontra Olasz Köztársaság ügy. Ebben az ügyben az Európai Bíróság rámutatott, hogy az irányelv 7. cikkében biztosított közérdekű kereset célja, hogy megakadályozza a tisztességtelen szerződési feltételek alkalmazását a fogyasztói szerződésekben. Ez megköveteli annak biztosítását, hogy ne csak a tisztességtelen feltételt alkalmazó kereskedő ellen, hanem olyan kereskedők és szakmai szervezetek ellen is lehessen indítani közérdekű keresetet, akik az ilyen feltétel alkalmazását javasolják. Erre figyelemmel nem tekinthető megfelelő transzpozíciónak az olasz szabályozás, amely csak arra nyújt lehetőséget, hogy a kereskedővel vagy szakmai szövetségekkel szemben a tisztességtelen szerződési feltételek alkalmazásának megtiltását kérjék.

²⁸ BH 2004. 108. II. A fogyasztók széles körének védelme vagy a jelentős nagyságú hátrány kiküszöbölése érdekében indult perben nem annak van ügyszempontú jelentősége, hogy a per tárgyát érintő, jogszabályba ütköző tevékenység ellen hányan éltek kifogással, hanem annak, hogy a sérelmezett tevékenység a fogyasztók milyen körét érinti.

BDT 2000. 335. Általános szerződési feltételekben szereplő tisztességtelen szerződési kikötésnek fogyasztói érdekképviselői szerv részéről történő megtámadásának jogszabályi feltételei.

delme körében –, amely az Európai Unió Hivatalos Lapjában közzétett vonatkozó jegyzéken szerepel, feltéve, hogy az általános szerződési feltétel alkalmazója, nyilvánosságra hozója, illetve alkalmazásra ajánlója a Magyar Köztársaság területén fejti ki tevékenységét.

A közérdekű kereset alapossága esetén a tisztességtelen kikötés érvénytelenségét minden így kötött szerződésre kiterjedő hatállyal állapítja meg a bíróság. A preventív közérdekű keresetnek helyt adó bíróság a tisztességtelen szerződési feltételt jövőre nézve, az alkalmazás esetére nyilvánítja a kikötés nyilvánosságra hozójával szerződők tekintetében erga omnes érvénytelenné, és eltiltja az általános szerződési feltétel nyilvánosságra hozóját a tisztességtelen feltétel alkalmazásától. A nyilvánosság biztosítása és megelőzési célból is fontos újdonság, hogy a bíróság feljogosíthatja az ítéletben a közérdekű kereset indítóját, hogy a jogsértő költségére országos napilapban vagy más szokásos módon nyilvánosságra hozza az ítéletet. Nem hat ki azonban az érvénytelenség megállapítása a már teljesített szerződésekre, tehát erre hivatkozással nem lehet visszakövetelni a teljesítést. A fogyasztói szerződéssel kapcsolatos közérdekű keresetek elbírálását segíti a 3/2011. (XII. 12.) PK vélemény, amelynek kötelező jellege ugyan megkérdőjelezhető, de a bíróságok számára az ilyen perekben eligazításul szolgál.

4. A 2013. évi V. törvény (új Ptk.) rendelkezései

4.1. Az általános szerződéskötési feltételekkel (ÁSZF) kötött szerződések

Az új Kódex a szerződéskötés általános szabályaihoz képest speciális rendelkezéseket állapít meg arra az esetre, amikor az egyik szerződő fél üzletszerű kapcsolataiban általános szerződési feltételt, pl. üzletszabályzatot alkalmaz. A jogalkotó szerint a kivételes szabályok, amelyek egyébiránt generálisan vonatkoznak minden olyan szerződésre, amelyben ÁSZF alkalmazására kerül sor, két okból szükségesek. Egyrészt azért, mert az ÁSZF alkalmazása főszabályként kizárja az egyéni alku lehetőségét, másrészt pedig az ÁSZF külön is sújthatja a gyengébb szerződő felet. Ez utóbbi esetben a kódex kógens szabályokkal kívánja megakadályozni azt, hogy az erőfölényben lévő fél „diktált feltételeket” kényszerítsen a fogyasztóra. A „Szerződéskötés általános szerződési feltételekkel” címet viselő XV. fejezet 6:77. §-a az uniós joggal,²⁹ az Európai Szerződési Alapelvekkel,³⁰ az UNIDROIT³¹ Alapelvekkel, illetőleg a jelenleg

²⁹ 93/13/EGK irányelv 3. cikk.

³⁰ Articles 2:209 of Principles of European Contract Law.

³¹ UNIDROIT Alapelvek 2.1.19. cikkely.

hatályos Ptk.-val összhangban definiálja az ÁSZF fogalmát. ÁSZF-nek azt a feltételt tekinti a törvény, amelyet az alkalmazója több – többnyire azonos típusú – szerződés megkötése céljából egyoldalúan, előre meghatároz anélkül, hogy a másik fél ebben közreműködhetett volna és a felek a feltételt egyedileg nem tárgyalták meg. Törvényi vélelem áll fenn a tekintetben, hogy az ÁSZF kidolgozásában a másik fél nem működhetett közre, amellyel szemben a bizonyítási teher az általános szerződési feltétel alkalmazóját terheli, így tehát azt kell bizonyítania, hogy a szerződési feltételt a felek egyedileg megtárgyalták.

A kódex 6:78. §-a értelmében az általános szerződési feltétel akkor válik a szerződés részévé, ha alkalmazója lehetővé tette, hogy a másik fél annak tartalmát a szerződéskötést megelőzően megismerje, és ha azt a másik fél elfogadta. Külön is tájékoztatni kell a másik felet arról az általános szerződési feltételről, amely lényegesen eltér a jogszabályoktól vagy a szokásos szerződési gyakorlattól, kivéve, ha megfelel a felek között kialakult gyakorlatnak. Az ÁSZF kidolgozóját ezen túlmenő figyelmeztetési kötelezettség terheli az olyan általános szerződési feltételről is, amely eltér a felek között korábban alkalmazott feltételtől. Ez utóbbi feltétel akkor válik a szerződés részévé, ha azt a másik fél a külön tájékoztatást követően kifejezetten elfogadta. Speciálisan fogyasztói jogviszonyokra érvényesülő kógens szabály, hogy az olyan feltétel, amely a vállalkozást az ellenszolgáltatáson felül további pénzbeli követelésre jogosítja, csak akkor válik a szerződés részévé, ha azt a fogyasztó az erre irányuló külön tájékoztatás után kifejezetten elfogadja.³²

A Kódex a Kötelmi könyv XV. fejezete mellett „A szerződés értelmezése” címet viselő XVII. fejezetben is tartalmaz a fogyasztói szerződéses jogviszonyokra vonatkozó speciális rendelkezéseket. Ennek értelmében a fogyasztó és a vállalkozás közötti szerződésben,³³ amennyiben a szerződés bármely feltételének – tekintet nélkül arra, hogy az általános szerződési feltételként vagy egyéb módon került meghatározásra – tartalma nem állapítható meg egyértelműen, a fogyasztóra kedvezőbb értelmezést kell elfogadni.³⁴ Az *in dubio contra proferentem* elv – egyezően az Európai Bíróság jogfejlesztő gyakorlatával³⁵ – nem alkalmazható a közérdekű kereset alapján indult eljárásban, amely

³² Kódex Hatodik Könyv, Kötelmi jog XV. fejezet 6:79. §.

³³ A törvény *in concreto* – a hatályos szabályokkal ellentétében – nem definiálja fogyasztói szerződés fogalmát, hanem ‘a fogyasztó és a vállalkozás közötti szerződés’ terminológiát használja.

³⁴ Kódex Hatodik Könyv, Kötelmi jog XVII. fejezet 6:86. §.

³⁵ C-70/03 EK bizottság kontra Spanyol Királyság ügyben a Spanyolország ellen indított eljárásban az Európai Bíróság ítélete kimondta, hogy az irányelv 5. cikkében kimondott *contra proferentem* (fogyasztóra kedvezőbb értelmezés) elvét nem lehet alkalmazni a fogyasztóvédelmi szervezetek által indított preventív célú közérdekű perekben.

alapvetően prevenciós célt szolgál, nevezetesen a tisztességtelen szerződési feltételek alkalmazásának megakadályozását.³⁶

5.2. *A tisztességtelen szerződési kikötések és jogkövetkezményeik*

A Kódex „Az érvénytelenség” című XVIII. fejezete szabályozza a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződésben kikötött tisztességtelen szerződési feltételek jogkövetkezményeire vonatkozó rendelkezéseket. A törvény generális elvként rögzíti a fogyasztói jogokat csorbitó szerződési feltétel semmisségét, amelyet valamennyi, a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződésben kötelezően alkalmazni kell akkor, ha a kikötés a Kódexnek a fogyasztók jogait megállapító rendelkezéseitől a fogyasztók hátrányára eltér.³⁷ A relatív kógencia köti magát a fogyasztót is, mivel a törvény 6:101. §-a semmisnek tekinti a fogyasztónak a jogszabályban megállapított jogáról lemondó jognyilatkozata.

A tisztességtelen feltétel fogalmát a Kódex tartalmilag a jelenleg hatályos Ptk. rendelkezéseinek megfelelően állapítja meg, azzal a különbséggel, hogy a definíciót főszabályként az ÁSZF tisztességtelen kikötésére vonatkoztatja, és kiterjeszti a fogalmat a fogyasztói szerződések egyedileg meg nem tárgyalt tisztességtelen szerződési feltételeire.³⁸ A definíció szerint tisztességtelen az az általános szerződési feltétel, amely a szerződésből eredő jogokat és kötelezettségeket a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul a szerződési feltétel alkalmazójával a szerződő fél hátrányára állapítja meg.³⁹ Fogyasztó és vállalkozás közötti szerződésben az általános szerződési feltétel és a vállalkozás által előre meghatározott és egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel tisztességtelen voltát önmagában az is megalapozza, ha a feltétel nem egyértelmű. Fogyasztói szerződések körében megfordul a bizonyítási teher, és vállalkozást terheli annak bizonyítása, hogy a szerződési feltételt a felek egyedileg megtárgyalták.

Ugyancsak változatlan az a szabály, hogy az ÁSZF tisztességtelen voltának megállapításakor vizsgálni kell a szerződéskötéskor fennálló minden körülményt, amely a szerződés megkötésére vezetett: így a kikötött szolgáltatás rendeltetését, továbbá az érintett feltételnek a szerződés más feltételeivel vagy más szerződésekkel való kapcsolatát. A tisztességtelen általános szerződési feltételekre vonatkozó rendelkezések nem alkalmazhatók azonban a főszolgáltatást

³⁶ Lásd a C-372/99. számú Európai Közösségek Bizottsága kontra Olasz Köztársaság ügyet.

³⁷ Kódex Hatodik Könyv Kötelmi jog 6:100. §.

³⁸ Kódex Hatodik Könyv Kötelmi jog 6:103. §.

³⁹ Kódex Hatodik Könyv Kötelmi jog 6:102. §.

megállapító vagy a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás arányát meghatározó kikötésekre, ha azok világosak és érthetőek. Továbbá nem minősül tisztességtelennek az ÁSZF, ha azt jogszabály állapítja meg, vagy jogszabály előírásának megfelelően határozzák meg.⁴⁰

Újdonságként értékelhető, hogy a Kódex integrálja az ún. ‘fekete’ és ‘szürke’ listát, amelyet korábban kormányrendeletben szabályozott a jogalkotó. A 6:104. § (1) és (2) bekezdésében felsorolt egyes tisztességtelen kikötések összhangban állnak az uniós joggal és a hatályos kormányrendelethez⁴¹ képest csak a szabályozási szint tekintetében jelentenek változást. Mind a fekete, mind a szürke listában szereplő kikötések jogkövetkezménye a semmisség, mindazonáltal abban különböznek, hogy a fekete listában szereplő feltétel *ipso iure* tisztességtelen, míg a szürke listában szereplő kikötések tisztességtelenségét vélelmezi a jogalkotó. A *praesumptio iuris* ellenében azonban annak alkalmazója bizonyíthatja, hogy a feltétel nem tisztességtelen.

Szabályozástechnikai szempontból a másik újdonság, hogy az *actio popularis* indítására jogosultak felsorolását a Ptk. végrehajtási rendeletéből kiemeli a jogalkotó és a Kódexben helyezi el. A keresetindításra jogosultak köre lényegében megegyezik a hatályos szabályokkal, így *actio popularis* az ügyész, a miniszter, az autonóm államigazgatási szervek vezetői, a kormányhivatalok vezetői, a gazdasági-szakmai kamarák vagy érdekképviselői szervezetek, a fogyasztói érdekek képviselőjét ellátó egyesület, valamint az Európai Gazdasági Térség bármely tagállamának joga alapján a fogyasztói érdekek védelmére létrejött szervezet kezdeményezhet.

A 6:105. § kimondja, hogy közérdekű kereset indítható a fogyasztó és a vállalkozás közötti szerződés részévé váló tisztességtelen általános szerződési feltétel érvénytelenségének megállapítása iránt. Közérdekű kereset indítható a már alkalmazott feltétel tisztességtelenségének megállapítása iránt, valamint preventív céllal is. Az első esetben a közérdekű kereset alapján a bíróság a tisztességtelen általános szerződési feltétel érvénytelenségét valamennyi érintett szerződő félre kiterjedő hatállyal állapítja meg, kivéve azokat a szerződéseket, amelyeket a megtámadásig már teljesítettek. A preventív közérdekű keresetben pedig az olyan általános szerződési feltétel tisztességtelenségének megállapítása kérhető, amelyet fogyasztókkal történő szerződéskötések céljából határoztak meg és tettek nyilvánosan megismerhetővé, vagy nyilvánosan ajánlottak, de a feltétel még nem került alkalmazásra. Ez utóbbi esetben a bíróság *pro futuro* és *erga omnes* mondja ki a nyilvánosságra hozott a feltétel tisztességtelenségét és semmisségét.

⁴⁰ Kódex Hatodik Könyv Kötelmi jog 6:102. § (2) bekezdése.

⁴¹ 18/1998. (II. 5.) kormányrendelet a fogyasztói szerződések tisztességtelennek minősülő feltételeiről.

A közérdekű kereset esetében a bíróság az érvénytelenség megállapítása mellett kötelezően elrendeli, hogy a szerződési feltétel alkalmazója, vagy nyilvánosságra hozója saját költségére közleményt tegyen közzé arról, hogy a bíróság megállapította a feltétel tisztességtelenségét és eltiltotta annak alkalmazásától. A közlemény szövegéről és a közzététel módjáról a bíróság dönt.

6. Következtetések

A tisztességtelen szerződési feltételek hatályos szabályozása fogalmi rendszerében azonos, jogkövetkezményeiben differenciált rendszert alakított ki a fogyasztói szerződésekben alkalmazott, valamint a gazdálkodó szervezetek egymás közötti szerződéseiben használt általános szerződési feltételek tisztességtelen kikötéseivel szemben. Ez a megoldás, az ún. versenyszférában a szerződési szabadság elvét tekinti főszabálynak és ezért csak az egyedi megtámadás lehetőségét biztosítja, a fogyasztói szerződések esetében, teljesítve a jogharmonizációs követelményeket, az *equilibrium* visszaállításához szükséges semmisségi jogkövetkezményt alkalmazza és preventív kontrollként lehetővé teszi a közérdekű keresetindítást. Az új Polgári Törvénykönyv bizonyos finomra hangolással lényegében fenntartja a hatályos differenciált szabályozást. Lényeges változás, hogy az új Kódex fogalmi szinten nem definiálja és nem használja a fogyasztói szerződés elnevezést, hanem helyette a „vállalkozás és a fogyasztó által kötött szerződésekről” kifejezéssel él minden olyan esetben, ahol az ún. B2C jogviszonyra speciális szabályokat állapít meg. Ez azonban csak a terminológia szintjén megnyilvánuló kodifikációs különbség, nem jelent lényeges tartalmi eltérést a jelenleg hatályos jogi rezsimhez képest, hanem inkább a szerződési jog egységének hangsúlyozását célzó, szimbolikus jelentőségű kodifikációs megoldás. A Kódex integrálja a tisztességtelen kikötéseket felleltározó korábbi kormányrendeletet, ami kodifikációs szempontból kifogásolható, hiszen az egyébként is példálózó jellegű felsorolás változása a Törvénykönyv gyakori módosítását teheti szükségessé.